

TEMA-CHEIE¹

Art. 6 § 1 (latura penală)

Prezența inculpatului la judecarea căii de atac după achitarea acestuia în primă instanță

(Ultima actualizare: 31.08.2024)

Introducere

Art. 6 § 1 consacră dreptul la o ședință publică. Acest principiu implică, printre altele, dreptul inculpatului de a fi ascultat în persoană în fața unei instanțe de apel sau de recurs. Din această perspectivă, principiul publicității urmărește scopul de a garanta dreptul la apărare al acuzatului (*Tierce și alții împotriva San Marino*, 2000, pct. 95 *in fine*).

În general, modalitățile de aplicare a art. 6 din Convenție în procedura judecării căii de atac depind de trei factori principali [*Botten împotriva Norvegiei*, 1996, pct. 39; *Hermi împotriva Italiei* (MC), 2006, pct. 60, *Mtchedlishvili împotriva Georgiei*, 2021, pct. 30]:

1. particularitățile procedurii în cauză;
2. ansamblul procedurii desfășurate în ordinea juridică internă, care trebuie să fie luată în considerare;
3. rolul/competențele instanțelor de apel sau de recurs în cadrul ordinii juridice interne.

Considerente speciale se pot aplica atunci când o instanță de apel sau de recurs anulează o achitare pronunțată în primă instanță, iar prezenta temă-cheie se axează pe principiile jurisprudențiale relevante în această privință.

Principii extrase din jurisprudența referitoare la prezența inculpatului la judecarea căii de atac

Deși nu este menționat în mod expres la art. 6 § 1, dreptul unei persoane „acuzate de o infracțiune” de a participa la ședința de judecată decurge din obiectul și scopul art. 6 în ansamblul său. Curtea a considerat că este dificil de înțeles cum ar fi posibil ca un inculpat să își exercite drepturile prevăzute la art. 6 § 3 lit. c), d) și e) dacă acesta nu este prezent la ședință [*Hermi împotriva Italiei* (MC), 2006, pct. 59].

Prezentarea în persoană a acuzatului nu are totuși aceeași importanță decisivă în apel sau recurs precum prezentarea în primă instanță [*Kamasinski împotriva Austriei*, 1986, pct. 106; *Hermi împotriva Italiei* (MC), 2006, pct. 60]. Deși cerința de publicitate a ședințelor publice reprezintă, fără îndoială, una din modalitățile prin care este menținută încrederea publicului în instanțe, trebuie să se țină seama de alte considerente (cum ar fi dreptul de a fi judecat într-un termen rezonabil și necesitatea conexă de a asigura soluționarea rapidă a cauzelor la nivel național) pentru a stabili necesitatea de a desfășura o ședință publică în faza de apel (*Fejde împotriva Suediei*, 1991, pct. 31, *Mtchedlishvili împotriva Georgiei*, 2021, pct. 32).

¹ Întocmită de Grefă. Nu obligă Curtea.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România.

Atunci când a avut loc o ședință publică în primă instanță, lipsa unei astfel de ședințe în faza de apel sau de recurs poate fi justificată ținând seama în mod corespunzător de natura sistemului național de căi de atac, de domeniul de aplicare al competențelor instanței superioare și de modul în care interesele reclamantului au fost prezentate și protejate în cadrul procedurii căii de atac, în special având în vedere natura aspectelor care urmau să fie soluționate în cauza respectivă [*Fejde împotriva Suediei*, 1991, pct. 27, *Botten împotriva Norvegiei*, 1996, pct. 39; *Hermi împotriva Italiei* (MC), 2006, pct. 62; *Mtchedlișvili împotriva Georgiei*, 2021, pct. 31].

Simplul fapt că o instanță de apel sau de recurs are competența de a anula o hotărâre de achitare pronunțată în primă instanță nu încalcă, în sine, garanțiile unui proces echitabil, prevăzute la art. 6 § 1. O examinare atentă a rolului/competenței instanței de apel sau recurs și a naturii aspectelor pe care trebuie să le soluționeze aceasta poate sau nu să conducă la constatarea unei încălcări a garanțiilor unui proces echitabil, în funcție de circumstanțele fiecărei cauze (*Botten împotriva Norvegiei*, 1996, pct. 48).

Procedurile de admitere a apelului sau recursului sau procedurile consacrate exclusiv aspectelor de drept, dar nu și celor de fapt, pot îndeplini cerințele art. 6 chiar dacă instanța de apel sau de recurs nu i-a oferit inculpatului posibilitatea de a fi audiat în persoană și de a depune mărturie în fața sa, cu condiția să se fi desfășurat o ședință publică în primă instanță (*Sutter împotriva Elveției*, 1984, pct. 30; *Monnel și Morris împotriva Regatului Unit*, 1987; pct. 58, *Fejde împotriva Suediei*, 1991, pct. 31; *Botten împotriva Norvegiei*, 1996, pct. 39; *Mtchedlișvili împotriva Georgiei*, 2021, pct. 31).

Chiar și în ipoteza în care instanța superioară se bucură de plenitudine de jurisdicție, art. 6 nu garantează în mod necesar dreptul la o ședință publică, indiferent de natura aspectelor care urmează să fie soluționate (*Mtchedlișvili împotriva Georgiei*, 2021, pct. 32). În acest sens, în cazul în care are loc o ședință, art. 6 nu îi garantează inculpatului dreptului de a fi prezent personal la judecarea căii de atac (*Botten împotriva Norvegiei*, 1996, pct. 39).

Cu toate acestea, atunci când o instanță de apel sau de recurs este chemată să examineze o cauză în fapt și în drept și să facă o apreciere completă a aspectului vinovăției sau nevinovăției reclamantului, aceasta nu poate, din perspectiva unui proces echitabil, să stabilească în mod corespunzător aceste aspecte fără să analizeze direct declarațiile inculpatului, care susține că nu a comis infracțiunea de care este acuzat (*Ekbatani împotriva Suediei*, 1988, pct. 32; *Bazo González împotriva Spaniei*, 2008, pct. 31; *Mtchedlișvili împotriva Georgiei*, 2021, pct. 33; *Deliktaş împotriva Turciei*, 2023, pct. 44). Se pot aplica excepții de la acest principiu atunci când un inculpat renunță la dreptul său de a fi prezent în persoană și un avocat ales este în măsură să prezinte verbal, în fața instanței de apel sau de recurs, toate argumentele în apărare în numele reclamantului (*Lamatic împotriva României*, 2020, pct. 46).

În plus, în cazul în care instanța de apel sau de recurs are competența de a modifica, inclusiv de a majora, pedeapsa impusă de instanța inferioară și în cazul în care procedura căii de atac poate ridica probleme care implică o evaluare a personalității și a caracterului inculpatului și a stării de spirit a acestuia la momentul săvârșirii infracțiunii, ceea ce face ca o astfel de procedură să fie de o importanță crucială, este esențial pentru echitatea procesului ca inculpatul să poată fi prezent la ședință și să i se ofere posibilitatea de a participa (*Cani împotriva Albaniei*, 2012, pct. 61 și 63; *Zahirović împotriva Croației*, 2013, pct. 57; *X împotriva Țărilor de Jos*, 2021, pct. 45).

Există situații în care faptele și interpretarea juridică pot fi întrepătrunse într-o măsură atât de mare încât este dificilă separarea acestor două elemente. Astfel de situații apar, de exemplu, atunci când o instanță de apel sau de recurs trebuie să efectueze, într-o anumită măsură, propria apreciere a aspectului dacă faptele stabilite constituie o bază suficientă pentru condamnare. Acest lucru este valabil în special în ceea ce privește intenția inculpatului de a săvârși infracțiunea și la stabilirea pedepsei definitive, atunci când o instanță de apel sau de recurs nu a beneficiat nici măcar de o evaluare prealabilă a acestor aspecte, realizată de către instanțele inferioare care au audiat în mod

direct inculpatul (*Botten împotriva Norvegiei*, 1996, pct. 49-50; *Suuripää împotriva Finlandei*, 2010, pct. 44).

În orice caz, art. 6 impune ca instanța de apel sau de recurs să furnizeze motive clare pentru respingerea cererii inculpatului de desfășurare a unei ședințe de judecată, mai ales în cazul în care legislația națională aplicabilă impune acestei instanțe să își motiveze decizia de a renunța la desfășurarea unei ședințe de judecată (*Mtchedlishvili împotriva Georgiei*, 2021, pct. 39). Acest lucru este valabil și în cazul în care inculpatul solicită amânarea unei ședințe de judecată în apel sau recurs (*Henri Rivière și alții împotriva Franței*, 2013, pct. 30-33).

În mod excepțional, o instanță de apel sau de recurs poate fi obligată să acționeze din oficiu pentru a asigura prezența inculpatului la o ședință de judecată desfășurată în fața sa. Unui inculpat nu i se poate imputa simplul fapt că nu a solicitat în mod expres să fie prezent la ședință. Acest lucru este valabil, în special, în cazul în care, conform dreptului intern, instanța de apel sau de recurs poate solicita prezența inculpatului la o ședință, chiar dacă nu s-a solicitat acest lucru, cu condiția ca instanța de apel sau de recurs să considere că prezența inculpatului este utilă în scopul clarificării cauzei (*Mirčetić împotriva Croației*, 2021, pct. 24 *in fine*, și pentru a compara această excepție cu situația în care hotărârea de achitare pronunțată în primă instanță este anulată în apel, a se vedea imediat *infra*).

Principii aplicabile prezenței inculpatului la judecarea căii de atac în cazul anulării unei hotărâri de achitare

Atunci când instanța de recurs anulează o hotărâre de achitare pronunțată în primă instanță, aceasta trebuie să ia măsuri pozitive pentru a-i asigura inculpatului posibilitatea de a fi audiat (*Botten împotriva Norvegiei*, 1996, pct. 53; *Dănilă împotriva României*, 2007, pct. 41; *Gómez Olmeda împotriva Spaniei*, 2016, pct. 32). În subsidiar, în cazul în care este necesară o evaluare directă a probelor pentru pronunțarea unei noi hotărâri, instanța de apel sau de recurs trebuie să se limiteze la anularea hotărârii de achitare pronunțate de instanța inferioară și la trimiterea cauzei spre rejudecare (*Júlíus þór Sigurþórsson împotriva Islandei*, 2019, pct. 38).

În această privință, în conformitate cu principiile generale sus-menționate, referitoare la participarea inculpatului la ședința de judecată în apel sau recurs, jurisprudența Curții face distincție între **două situații** (*Styrmir Þór Bragason împotriva Islandei*, 2019, pct. 67-68):

- Pe de o parte, prezența inculpatului era necesară în cazul în care instanța de apel sau de recurs, care a anulat o hotărâre de achitare fără să fi audiat ea însăși probele orale pe care se întemeia achitarea, nu numai că era competentă să examineze aspecte de fapt și de drept, dar a procedat *efectiv* la o nouă evaluare a faptelor;
- Pe de altă parte, prezența inculpatului nu se impunea în mod necesar în cazul în care instanța de apel sau de recurs a fost în dezacord cu instanța inferioară numai cu privire la interpretarea legii și/sau la aplicarea acesteia la faptele stabilite, chiar dacă aceasta era competentă și să se pronunțe cu privire la fapte.

Situațiile în care prezența inculpatului este necesară:

Prin urmare, Curtea a considerat că **prezența unui inculpat era necesară** în fața unei instanțe de apel sau de recurs, ulterior achitării acestuia în primă instanță, printre altele, în următoarele cazuri:

- Atunci când problemele care urmează să fie soluționate de o instanță de apel sau de recurs sunt, în esență, de natură factuală și sunt complexe, implică un număr mare de martori și generează divergențe în raport cu aprecierea faptelor efectuată de instanțele inferioare (*Sigurþór Arnarsson împotriva Islandei*, 2003, pct. 34 și 36);

- Atunci când instanța de recurs s-a pronunțat (fiind prima instanță care a făcut acest lucru) asupra temeiniciei acuzației în materie penală îndreptată împotriva unui inculpat și l-a condamnat, fără ca acesta să fi avut posibilitatea de a depune mărturie și de a se apăra (*Constantinescu împotriva României*, 2000, pct. 59);
- Atunci când o instanță de apel este competentă să examineze aspecte de fapt și de drept și are posibilitatea de a dispune cercetarea judecătorească în apel, dar nu a făcut acest lucru, indiferent dacă inculpatul a solicitat sau nu cercetarea respectivă (*Tierce și alții împotriva San Marino*, 2000, pct. 97 și 98);
- Atunci când o instanță de recurs a anulat o hotărâre pronunțată în primă instanță de achitare a unui inculpat și apoi a pronunțat o nouă hotărâre pe fond cu privire la temeinicia acuzațiilor în materie penală și condamnându-l pe inculpat la pedeapsa detențiunii pe viață, după ce l-a găsit vinovat pentru aproape toate acuzațiile care i-au fost aduse - fără să îl fi audiat în persoană și fără să fi prezentat probele în fața acestuia, în ședință publică, în vederea unei dezbateri contradictorii (*Popovici împotriva Moldovei*, 2007, pct. 71);
- Atunci când aspectele care trebuie analizate de o instanță de recurs au un caracter predominant factual și au legătură cu stabilirea vinovăției inculpatului pentru prima dată în procedură, după achitarea acestuia de către două instanțe inferioare: instanța de recurs trebuie să ia măsuri pozitive pentru a se asigura că inculpatul este audiat, indiferent dacă a solicitat sau nu acest lucru (*Dănilă împotriva României*, 2007, pct. 41);
- Atunci când faptele și interpretarea juridică sunt întrepătrunse într-o măsură atât de mare încât este dificilă separarea lor: de exemplu, atunci când o instanță de apel reține o încadrare juridică diferită pentru fapte deja stabilite de o instanță inferioară și, prin urmare, trebuie să efectueze propria apreciere pentru a stabili dacă faptele în cauză nu au fost contestate și dacă acestea constituiau o bază suficientă pentru condamnare (*Suuripää împotriva Finlandei*, 2010, pct. 44);
- Atunci când procedura în fața unei instanțe de apel sau de recurs este o „procedură completă” guvernată de aceleași norme ca și în cazul unui proces pe fond, instanța de apel sau de recurs fiind obligată să examineze atât faptele, cât și aspectele de drept și, ulterior, fie să confirme achitarea inculpatului, fie să îl condamne, după efectuarea unei evaluări aprofundate a chestiunii vinovăției sau nevinovăției acestuia – inclusiv o evaluare a laturii subiective, cum ar fi intenția de a săvârși o infracțiune (*Popa și Tănăsescu împotriva României*, 2012, pct. 48 și 52);
- Atunci când instanța de apel s-a îndepărtat de concluziile primei instanțe și a efectuat o apreciere completă a aspectului vinovăției inculpatului, după reexaminarea cauzei în fapt și în drept, inclusiv a laturii subiective a infracțiunii – toate acestea fără să fi examinat direct probele prezentate de inculpatul care susținea că nu săvârșise infracțiunea de care era acuzat (*Gómez Olmeda împotriva Spaniei*, 2016, pct. 35);
- Atunci când o instanță de apel sau de recurs a realizat o evaluare dincolo de argumentele pur juridice a faptelor stabilite de instanța de fond: de exemplu, atunci când o instanță de apel nu a ținut seama, într-o măsură considerabilă, de anumite părți din ansamblul probator care au fost luate în considerare pentru achitarea inculpatului în primă instanță și și-a întemeiat decizia de condamnare în principal, dacă nu exclusiv, pe propria apreciere a probelor, realizată pentru a stabili dacă faptele constituiau o bază suficientă pentru o condamnare (*Júlíus þór Sigurþórsson împotriva Islandei*, 2019, pct. 42);
- Atunci când instanța de apel sau de recurs a adoptat o abordare mai largă decât prima instanță în ceea ce privește factorii considerați relevanți din punct de vedere juridic pentru aprecierea vinovăției inculpatului: de exemplu, atunci când dezacordul inițial dintre prima instanță și instanța de apel era de natură pur juridică, dar aplicarea legii de către instanța de apel a impus în mod necesar ca aceasta să efectueze o apreciere mai amplă a faptelor,

care, din perspectiva unui proces echitabil, nu putea fi efectuată în mod corespunzător fără citarea inculpatului și a martorilor relevanți să se înfățișeze la o ședință de judecată (*Styrmir Þór Bragason împotriva Islandei*, 2019, pct. 78);

- Atunci când o instanță de recurs trebuie să decidă cu privire la importanța care trebuie acordată declarațiilor inculpatului și ale soției sale, atunci când aceleași declarații, care au fost ascultate direct numai de instanțele inferioare, au servit drept temei pentru achitarea inculpatului și, ulterior, pentru condamnarea acestuia (*Cipleu împotriva României*, 2014, pct. 38);
- Atunci când o instanță de apel sau de recurs nu s-a limitat la a efectua o interpretare diferită în drept sau nu a aplicat diferit legea la fapte deja stabilite în primă instanță, ci a efectuat o nouă apreciere a faptelor, ceea ce a depășit limitele considerațiilor strict juridice (*Spînu împotriva României*, 2008, pct. 55-59; *Igual Coll împotriva Spaniei*, 2009, pct. 36; *Andrescu împotriva României*, 2010, pct. 65-70; *Almenara Alvarez împotriva Spaniei*, 2011, pct. 48);
- Atunci când o instanță superioară s-a pronunțat asupra unei chestiuni de fapt, și anume asupra credibilității unui martor, modificând astfel faptele stabilite în primă instanță și adoptând o nouă poziție asupra unor fapte care erau decisive pentru stabilirea vinovăției reclamantului (*Marcos Barrios împotriva Spaniei*, 2010, pct. 40-41. *García Hernández împotriva Spaniei*, 2010, pct. 33-34).

Situațiile în care prezența inculpatului nu este necesară:

În principiu, Curtea nu exclude posibilitatea ca natura aspectelor cu care sunt sesizate instanțele să nu impună desfășurarea unei ședințe, chiar și în cauzele penale. Acest lucru este valabil, de exemplu, pentru cauzele care, în pofida faptului că procedurile penale presupun întotdeauna o anumită gravitate, nu au un caracter deosebit de grav (*Jussila împotriva Finlandei* (MC), 2006, pct. 43).

Ca regulă generală, atunci când o instanță de recurs a decis să respingă un recurs ca nefondat, dar a consultat părțile în mod corespunzător și a avut loc o ședință publică în primă instanță și în apel, lipsa unei ședințe în fața acestei instanțe nu încalcă art. 6 § 1 (*Axen împotriva Germaniei*, 1983, pct. 28).

Prin urmare, Curtea a constatat că **prezența unui inculpat nu era necesară** în fața unei instanțe de apel sau de recurs, ulterior achitării acestuia în primă instanță, printre altele, în următoarele cazuri:

- Atunci când procedura implică doar adoptarea unei interpretări juridice diferite de cea a primei instanțe, fără o nouă evaluare a faptelor sau a probelor, iar caracterul global predominant juridic al examinării efectuate de instanța de apel sau de recurs nu impune în mod necesar desfășurarea unei ședințe publice (*Bazo González împotriva Spaniei*, 2008, pct. 36);
- Atunci când avocatul unui inculpat este în măsură să prezinte instanței de apel sau de recurs toate argumentele în apărare în numele inculpatului, ca urmare a renunțării acestuia din urmă la dreptul de a fi audiat personal în cadrul procedurii căii de atac (*Lamatic împotriva României*, 2020, pct. 46);
- În cazul în care reclamantului i s-a oferit posibilitatea de a-și prezenta toate argumentele în apărare și dezacordul dintre instanțele de prim și de ultim grad de jurisdicție privea mai degrabă modalitatea de apreciere a înscrisurilor decât fiabilitatea și credibilitatea martorilor apărării ca atare (*Ignat împotriva României*, 2021, pct. 57).

Renunțarea la dreptul de a participa la procedură:

Se poate renunța la ținerea unei ședințe în cazul în care o parte renunță fără echivoc la dreptul său la aceasta și nu există aspecte de interes public care să impună desfășurarea unei ședințe (*Suuripää împotriva Finlandei*, 2010, pct. 37). Pentru ca o astfel de renunțare să fie efectivă în sensul Convenției, trebuie să se demonstreze că inculpatul ar fi putut să prevadă în mod rezonabil consecințele renunțării la dreptul său de a participa la proces [*Sejdović împotriva Italiei* (MC), 2006, pct. 86-87].

Un inculpat poate renunța la dreptul său de a participa la procedură sau de a fi audiat în cadrul procedurii de apel sau de recurs, fie în mod expres, fie prin comportamentul său, adică o astfel de renunțare poate fi explicită sau tacită [*Kashlev împotriva Estoniei*, 2016, pct. 45-46; *Hernandez Royo împotriva Spaniei*, 2016, pct. 39; *Suuripää împotriva Finlandei*, 2010, pct. 37; *Bivolaru împotriva României (nr. 2)*, 2018, pct. 138-146; *Dijkhuizen împotriva Țărilor de Jos*, 2021, pct. 58].

Cu toate acestea, o renunțare la dreptul de a participa la ședința de judecată în apel sau recurs nu poate implica, în sine, o renunțare la dreptul de a fi audiat de instanța de apel sau de recurs (*Maestri și alții împotriva Italiei*, 2021, pct. 56-58). În fiecare caz în parte, este important să se stabilească dacă instanța competentă a făcut tot ceea ce se putea aștepta în mod rezonabil de la aceasta pentru a asigura participarea reclamantului la procedură. De exemplu, audierea prin videoconferință ar putea fi o măsură care să asigure participarea efectivă la procedura de recurs [*Bivolaru împotriva României (nr. 2)*, 2018, pct. 138-146].

Curtea a considerat că un inculpat **a renunțat** la dreptul său de a se prezenta în fața unei instanțe de apel sau de recurs, ulterior achitării acestuia în primă instanță, printre altele, în următoarele cazuri:

- Atunci când inculpatul renunță în mod neechivoc la dreptul său de a participa la ședința în fața unei instanțe de apel sau de recurs, Curtea nu consideră necesar să examineze în continuare dacă particularitățile procedurii în cauză permit unei astfel de instanțe de apel sau de recurs să soluționeze cauza fără să evalueze direct probele prezentate personal de inculpat (*Kashlev împotriva Estoniei*, 2016, pct. 45);
- Atunci când inculpatul, prezent în cursul ședinței în fața unei instanțe de apel sau de recurs și asistat de avocatul ales, declară în mod explicit că dorește să renunțe la dreptul său de a fi audiat din nou în cadrul procedurii de apel sau de recurs și că își menține argumentele astfel cum au fost expuse în scris, precum și toate declarațiile sale anterioare, se consideră că o astfel de renunțare este legitimă (*Lamatic împotriva României*, 2020, pct. 25 și 46).

Curtea a considerat că **renunțarea** unui inculpat, care a fost achitat în primă instanță, la dreptul său de a se prezenta în fața unei instanțe de apel sau de recurs **nu a fost valabilă** în următoarele cazuri:

- Atunci când inculpatul nu a renunțat în mod explicit la dreptul său de a sesiza o instanță de apel sau de recurs. Aceasta din urmă nu poate considera în mod automat că neprezentarea inculpatului la proces constituie, de asemenea, o renunțare la dreptul de a fi audiat în fața unei astfel de instanțe. Într-o astfel de situație, instanța de apel sau de recurs are în continuare obligația de a evalua în mod direct probele prezentate personal de inculpatul care și-a declarat nevinovăția și care nu a renunțat în mod explicit la dreptul său de a vorbi (*Maestri și alții împotriva Italiei*, 2021, pct. 56-58);
- Atunci când audierea unui inculpat în fața unei instanțe de apel sau de recurs este în interesul său doar în cazul în care există posibilitatea ca hotărârea de achitare a acestuia să fie modificată de instanța respectivă. În aceste circumstanțe, chiar dacă cererea inculpatului de desfășurare a unei ședințe este însoțită de o condiție, aceasta este suficientă pentru a demonstra că reclamantul nu a intenționat să renunțe la dreptul său de a participa la o ședință de judecată (*Suuripää împotriva Finlandei*, 2010, pct. 38).

Exemple notabile

- *Botten împotriva Norvegiei*, 1996 – condamnarea unui inculpat care a fost achitat în primă instanță, chiar dacă, din perspectiva unui proces echitabil, aspectele care trebuiau soluționate nu puteau fi examinate în mod corespunzător fără audierea în persoană a inculpatului (încălcarea art. 6 § 1);
- *Constantinescu împotriva României*, 2000 – casarea unei hotărâri de achitare de către o instanță de recurs și constatarea vinovăției inculpatului de către instanța de recurs pentru prima dată în cadrul procesului, fără ca aceasta să îl fi audiat nemijlocit (încălcarea art. 6 § 1);
- *Tierce și alții împotriva San Marino*, 2000 – lipsa unei ședințe în fața instanței de apel, deși această instanță trebuia să se pronunțe în fapt și în drept pentru a stabili vinovăția reclamantilor (încălcarea art. 6 § 1);
- *Sigurþór Arnarsson împotriva Islandei*, 2003 – anularea unei hotărâri de achitare de către o instanță de apel fără ca aceasta să fi ascultat declarațiile reclamantului și ale martorilor (încălcarea art. 6 § 1);
- *Popovici împotriva Moldovei*, 2007 – declararea vinovăției unui inculpat care fusese achitat în primă instanță și condamnarea acestuia de către o instanță de recurs (încălcarea art. 6 § 1);
- *Bazo González împotriva Spaniei*, 2008 – lipsa unei ședințe publice în fața unei instanțe de apel care a examinat aspecte de natură pur juridică, fără să modifice faptele care au fost stabilite în primă instanță (neîncălcarea art. 6 § 1);
- *Igual Coll împotriva Spaniei*, 2009 – lipsa unei ședințe publice în fața unei instanțe de apel care a examinat aspecte de drept și de fapt, inclusiv intenția și comportamentul inculpatului (încălcarea art. 6 § 1);
- *Suuripää împotriva Finlandei*, 2010 – situație în care faptele și interpretarea juridică pot fi întrepătrunse într-o măsură atât de mare încât este dificilă separarea acestor două elemente și în care instanța de recurs a trebuit să facă propria evaluare în scopul condamnării inculpatului (încălcarea art. 6 § 1);
- *Dan împotriva Moldovei*, 2011 – reevaluarea credibilității unui martor fără o apreciere directă a probelor prezentate de martorii acuzării (încălcarea art. 6 § 1);
- *Popa și Tănăsescu împotriva României*, 2012 – evaluarea laturii subiective a infracțiunii, și anume intenția inculpatului de a săvârși infracțiunile [încălcarea art. 6 § 1, coroborat cu art. 6 § 3 lit. c) și d)];
- *Hanu împotriva României*, 2013 – situația în care instanța de apel nu a audiat nemijlocit martorii nu a fost remediată de instanța de recurs, întrucât aceasta din urmă nu a trimis cauza spre rejudecare pentru o nouă examinare a probelor (încălcarea art. 6 § 1);
- *Gómez Olmeda împotriva Spaniei*, 2016 – aplicarea unei pedepse, pentru prima dată în cadrul procedurii, de către o instanță de apel, după examinarea intenției, a comportamentului și a credibilității inculpatului (încălcarea art. 6 § 1);
- *Ghincea împotriva României*, 2018 – procedura în fața unei instanțe de recurs era guvernată de aceleași norme ca și în cazul unui proces pe fond, instanța de recurs fiind obligată să examineze atât faptele, cât și aspectele de drept (încălcarea art. 6 § 1);
- *Júlíus þór Sigurþórsson împotriva Islandei*, 2019 – o nouă evaluare a ansamblului probelor de către instanța de apel, care a condus la condamnarea inculpatului pe baza unor probe diferite de cele pentru care acesta fusese achitat în primă instanță (încălcarea art. 6 § 1);
- *Styrmir Þór Bragason împotriva Islandei*, 2019 – reevaluarea probelor orale de către o instanță de apel, care a condus la condamnarea inculpatului, care fusese achitat în primă instanță, fără audierea acestuia sau a martorilor (încălcarea art. 6 § 1);

- *Paixão Moreira Sá Fernandes împotriva Portugaliei*, 2020 – instanța de recurs a procedat la o nouă evaluare a faptelor stabilite de prima instanță, inclusiv a necesității faptelor inculpatului (încălcarea art. 6 § 1);
- *Zirnīte împotriva Letoniei*, 2020 – privind refuzul unei instanțe de apel de a cita un martor propus de apărare și decizia de infirmare a unei achitări care nu s-a bazat pe o reevaluare a credibilității acestui martor, ci pe reexaminarea intenției inculpatului care a fost audiat în cadrul procedurii de apel [neîncălcarea art. 6 § 1 și § 3 lit. d)];
- *Marilena-Carmen Popa împotriva României*, 2020 – casarea hotărârii de achitare de către instanța de recurs, fără ascultarea unui martor, pe baza importanței decisive acordate unei expertize (neîncălcarea art. 6);
- *Lamatic împotriva României*, 2020 – renunțarea expresă de către reclamant la dreptul de a fi audiat în persoană de o instanță de apel, în fața căreia acesta a fost reprezentat prin avocat ales, care a fost în măsură să prezinte argumentele sale în apărare (neîncălcarea art. 6).

Subiecte conexe (dar diferite)

Examinarea probelor și audierea martorilor:

- Principiul nemijlocirii se bazează pe ideea potrivit căreia observațiile făcute de instanță cu privire la comportamentul și credibilitatea unui martor pot avea consecințe importante pentru inculpat. Probleme legate de acest principiu pot apărea, de asemenea, atunci când o instanță de apel anulează hotărârea unei instanțe inferioare de achitare a unui inculpat de acuzațiile în materie penală care i-au fost aduse fără să procedeze la o nouă examinare a probelor, în special dispunând audierea martorilor și interogarea încrucișată a acestora de către apărare [*Dan împotriva Republicii Moldova (nr. 2)*, 2020, pct. 51-52].
- În cazul în care o condamnare se bazează exclusiv sau în mod decisiv pe declarațiile unor martori absenți, Curtea trebuie să supună procedura unui control foarte riguros. În astfel de cazuri, garanțiile unui proces echitabil impun unei instanțe de apel să reaudieze declarațiile martorului pe baza cărora inculpatul a fost achitat de instanța inferioară, ținând seama de faptul că, în astfel de situații, scopul reaudierii este de a asigura o examinare adecvată a cauzei, pe baza unei evaluări noi și nemijlocite a probelor (*ibidem*, pct. 54-55).
- Atunci când dezacordul dintre instanța de fond și cea de ultim grad de jurisdicție privește mai degrabă importanța care ar putea fi atribuită valorii probatorii a unui raport de expertiză, și nu fiabilitatea și credibilitatea unui martor, Curtea a considerat că astfel de cauze trebuie diferențiate de alte cauze în care instanțele naționale de ultim grad de jurisdicție i-au condamnat pe inculpați, după ce fuseseră achitați de instanțele inferioare, fără audierea nemijlocită a acestora sau fără verificarea declarațiilor martorilor considerate relevante (*Marilena-Carmen Popa împotriva României*, 2020, pct. 46).
- Din perspectiva unui proces echitabil, se consideră că o instanță de apel a examinat în mod corespunzător aspectele care trebuiau soluționate, deși nu a audiat un martor, atunci când infirmarea achitării reclamantului nu s-a bazat pe o reevaluare a credibilității declarațiilor martorului respectiv sau pe o nouă interpretare a mărturiei acestuia (*Zirnīte împotriva Letoniei*, 2020, pct. 54).

Trimiteri suplimentare

Alte teme-cheie:

- Martori absenți și alte restrângeri ale dreptului de a interoga martorii

- Administrarea probelor (obținute în mod nelegal)
- Audierile prin videoconferință
- Renunțarea la garanțiile unui proces echitabil

PRINCIPALELE TRIMITERI JURISPRUDENȚIALE

Hotărâri de principiu:

- *Botten împotriva Norvegiei*, 19 februarie 1996, *Culegere de hotărâri și decizii 1996-I* (încălcarea art. 6 § 1);
- *Tierce și alții împotriva San Marino*, nr. 24954/94 și alte 2, CEDO 2000-IX (încălcarea art. 6 § 1);
- *Kashlev împotriva Estoniei*, nr. 22574/08, 26 aprilie 2016 [încălcarea art. 6 § 1 și 3 § lit. d)];
- *Július Þór Sigurþórsson împotriva Islandei*, nr. 38797/17, 16 iulie 2019 (încălcarea art. 6 § 1).

Alte cauze:

- *Axen împotriva Germaniei*, 8 decembrie 1983, Seria A nr. 72 (neîncălcarea art. 6 § 1);
- *Sutter împotriva Elveției*, 22 februarie 1984, Seria A nr. 74 (neîncălcarea art. 6 § 1 din cauza lipsei unei ședințe publice în fața Curții Militare de Casație și a nepronunțării hotărârii în ședință publică);
- *Monnel și Morris împotriva Regatului Unit*, 2 martie 1987, Seria A nr. 115 [neîncălcarea art. 6 § 1 sau 3 lit. c)];
- *Ekbatani împotriva Suediei*, 26 mai 1988, Seria A nr. 134 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Kamasinski împotriva Austriei*, 19 decembrie 1989, Seria A nr. 168 (încălcarea art. 6 § 1 din cauza caracterului necontradictoriu al cercetării privind faptele, efectuată de Curtea Supremă în cursul examinării recursului în casație formulat de reclamant);
- *Fejde împotriva Suediei*, 29 octombrie 1991, Seria A nr. 212-C (neîncălcarea art. 6 § 1);
- *Constantinescu împotriva României*, nr. 28871/95, CEDO 2000-VIII (încălcarea art. 6 § 1);
- *Sigurþór Arnarsson împotriva Islandei*, nr. 44671/98, 15 iulie 2003 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Sejdović împotriva Italiei* (MC), nr. 56581/00, CEDO 2006-II (încălcarea art. 6 § 1);
- *Hermi împotriva Italiei* (MC), nr. 18114/02, CEDO 2006-XII (neîncălcarea art. 6 § 1);
- *Jussila împotriva Finlandei* (MC), nr. 73053/01, CEDO 2006-XIV (neîncălcarea art. 6 § 1);
- *Dănilă împotriva României*, nr. 53897/00, 8 martie 2007 [încălcarea art. 6 § 1 și 3 lit. d)];
- *Popovici împotriva Moldovei*, nr. 289/04 și 41194/04, 27 noiembrie 2007 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Spînu împotriva României*, nr. 32030/02, 29 aprilie 2008 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Bazo González împotriva Spaniei*, nr. 30643/04, 16 decembrie 2008 (neîncălcarea art. 6 § 1);
- *Igual Coll împotriva Spaniei*, nr. 37496/04, 10 martie 2009 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Suuripää împotriva Finlandei*, nr. 43151/02, 12 ianuarie 2010 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Andreescu împotriva României*, nr. 19452/02, 8 iunie 2010 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Marcos Barrios împotriva Spaniei*, nr. 17122/07, 21 septembrie 2010 (încălcarea art. 6 § 1);
- *García Hernández împotriva Spaniei*, nr. 15256/07, 16 noiembrie 2010 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Dan împotriva Moldovei*, nr. 8999/07, 5 iulie 2011 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Almenara Alvarez împotriva Spaniei*, nr. 16096/08, 25 octombrie 2011 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Cani împotriva Albaniei*, nr. 11006/06, 6 martie 2012 (încălcarea art. 6 § 1);

- *Popa și Tănăsescu împotriva României*, nr. 19946/04, 10 aprilie 2012 [încălcarea art. 6 § 1 coroborat cu art. 6 § 3 lit. c) și d)];
- *Zahirović împotriva Croației*, nr. 58590/11, 25 aprilie 2013 [încălcarea art. 6 § 1 și 3 lit. c)];
- *Hanu împotriva României*, nr. 10890/04, 4 iunie 2013 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Henri Rivière și alții împotriva Franței*, nr. 46460/10, 25 iulie 2013 [încălcarea art. 6 § 1 și 3 lit. c)];
- *Cipleu împotriva României*, nr. 36470/08, 14 ianuarie 2014 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Gómez Olmeda împotriva Spaniei*, nr. 61112/12, 29 martie 2016 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Hernandez Royo împotriva Spaniei*, nr. 16033/12, 20 septembrie 2016 (neîncălcarea art. 6 § 1);
- *Ghincea împotriva României*, nr. 36676/06, 9 ianuarie 2018 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Bivolaru împotriva României (nr. 2)*, nr. 66580/12, 2 octombrie 2018 (neîncălcarea art. 6 § 1);
- *Styrmir Þór Bragason împotriva Islandei*, nr. 36292/14, 16 iulie 2019 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Marilena-Carmen Popa împotriva României*, nr. 1814/11, 18 februarie 2020 (neîncălcarea art. 6 § 1);
- *Paixão Moreira Sá Fernandes împotriva Portugaliei*, nr. 78108/14, 25 februarie 2020 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Zirnīte împotriva Letoniei*, nr. 69019/11, 11 iunie 2020 [neîncălcarea art. 6 § 1 și 3 lit. d)];
- *Dan împotriva Republicii Moldova (nr. 2)*, nr. 57575/14, 10 noiembrie 2020 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Lamatic împotriva României*, nr. 55859/15, 1 decembrie 2020 (neîncălcarea art. 6 § 1);
- *Mtchedlișvili împotriva Georgiei*, nr. 894/12, 25 februarie 2021 (încălcarea art. 6 § 1);
- *Mirčetić împotriva Croației*, nr. 30669/15, 22 aprilie 2021 [încălcarea art. 6 § 1 și 3 lit. c)];
- *Dijkhuizen împotriva Țărilor de Jos*, nr. 61591/16, 8 iunie 2021 (neîncălcarea art. 6 § 1);
- *Maestri și alții împotriva Italiei*, nr. 20903/15 și alte 3 cereri, 8 iulie 2021 (încălcarea art. 6 § 1);
- *X împotriva Țărilor de Jos*, nr. 72631/17, 27 iulie 2021 [încălcarea art. 6 § 1 și 3 lit. c)];
- *Ignat împotriva României*, nr. 17325/16, 9 noiembrie 2021 (neîncălcarea art. 6 § 1);
- *Deliktaş împotriva Turciei*, nr. 25852/18, 12 decembrie 2023 (încălcarea art. 6 § 1).